

TOKSİN BAĞLAYICILAR

30 Kasım - 6 Aralık 2018

Kaba ve tane yemlerde küf—mantar olduğunda, bunların toksinleri hayvanlarımıza büyük zararlar veriyor. Bazı toksinler süt ile insanlara da geçiyor.

Fusarium, penicillium, aspergillus gibi küfler ve bunların toksinlerinin oluşturduğu zararları sıralayalım:

Yem reddetme, vücut direncinin kırılması, karaciğer ve böbrekte hasarlar, kanser, yem alımının azalması, süt miktarında azalma, yavru atma, ishal, kanlı ishal, ağırlık kaybı, düşük döl tutma oranı, düzensiz kızgınlık gösterme, matlaşmış, düzensiz ve kırılgan tüy yapısı, gebe ineklerin kızgınlık belirtisi göstermesi. Küfler ve toksinler, özet olarak, daha çok hastalık, daha az verim demektir. Küfler ve toksinlerinin doğrudan ya da dolaylı olarak sebep olabileceği diğer hastalıkları da listeye ekleyelim; erken embriyonik ölüm, erken doğum, sonun atlama-ması, mastitis ve zatürre.

Küfler ve toksinler hormonal bozukluklara, ketosise yol açabileceği gibi, vücut direncinin kırılması, savunma sisteminin bozulması sonucunda hayvanın her türlü hastalığa yakalanma riskini de artırırlar.

Küfler ve toksinleri (mikotoksinler) işkembedeki sindirimi gerçekleştiren yararlı bakteriler üzerinde zehir etkisi yaparlar. Yararlı bakteriler azaldığında, sindirim aksar. Et, süt ve süt yağı üretimi azalır.

Hayvanlarımıza zarar veren mikotoksinler hangileridir? Aflatoksin, Ochratoxin, Fumonisin, Vomitoxin (DON), Zearalenone (ZON), T2 Toksin, Patulin, PR toksin.

Bunlardan süte ve süt ile insanlara geçebilen en tehlikeli toksin Aflatoxin'dir. (Aflatoxin B1-M1) Diğer stres faktörleriyle birleştiğinde ise toksinlerin sebep olduğu bozukluk ve hastalıklar daha büyük ekonomik kayıplara yol açar. Teşhis de zorlaşır. O yüzden sorunlarla karşılaştığı zaman mikotoksinleri aklımızın bir köşesinde buldurmamız gerekir. Bu konuya dikkatle eğilmek, hayvan ve insan sağlığı için şarttır.

Mikotoksinler neden oluşuyor?

Özet olarak söyleyelim. Bitkilerin stresi sonuçta gelip hayvanlarımızı vuruyor. Mısır, arpa ve benzeri tanelerin üretimi ile mısır silajı yapılması esnasında gerek biçim öncesi ve gerekse biçim sonrasında küfler, dolayısıyla bunların toksinleri her yere bulaşıyor.

Uzmanların bildirdiğine göre; bitkinin köklenmesi, köklerin saçaklanması en önemli günler olup, bugünlerdeki sorunlar bitki üzerinde strese yol açabiliyor.

Bitkinin büyümesi esnasında yaşanan kuvvetli ısı dalgalanmaları, aşırı rüzgar ve yağış, mekanik hasarlar, böcek hasarları küflerin bitkiye girmesine, bitki bünyesinde birikmesine yol açıyor. Bunlar biçimden önceki sorunlar. Biçimden sonraki uygulamalar ve depolamadaki sorunlar ise durumu daha vahim bir hale getiriyor.

HAYVAN VE SAĞLIK

Tahir YAVUZ

Veteriner Hekim
Atafen A.Ş. Kurucu
Ortak

tahir@atafen.com.tr - Fax: (0232) 877 20 43

kahıyoruz. Dünya'da toksin bağlayıcı olarak kullanılan ve toksin bağlayıcıların içine konulan maddeleri gözden geçirelim.

Kil, silikat içeren bağlayıcılar, bentonit, montmorillonit, aluminosilikat içerenler en çok kullanılan toksin bağlayıcılardır.

Bunları yeterli görmeyenler ise başka katkılar da öneriyorlar. Bitki özlerini, örneğin deve dikenini ve enginar bitkisinde bulunan Silymarin'in karaciğer koruyucu özelliğinden yararlanmayı uygun görüyorlar. Biberiye özü de tavsiye edilen bitki özleri arasında. Diğer katkılar; aktif karbon, kurutulmuş peynir altı suyu, kalsiyum propionat, çinko proteinat, maya, maya hücre duvarı (MOS), esansiyel yağlar. Ayrıca; işkembedeki yararlı bakterilerin beslenmesi ve üremelerinin artması için faydalı küflerden Aspergillus oryzae. Küfler ve toksinler için koruyucu hekimlik iki yönlü olarak ele alınmalıdır. Öncelikle küf oluşmasının engellenmesi. İkinci derecede ise toksin bağlayıcılar. Bitkilerin biçim öncesi her türlü strese karşı korunmaları, strese girebilecekleri dönemlerde gerekli önlemlerin alınması, bu konuda uzmanlara danışılması gerekir. Tüm önlemlere rağmen küfler sorun yaratabilir. Ya da önlemler zamanında alınmaz, ihmal edilebilir. İkinci adım toksin bağlayıcıların kullanılmasıdır.

Sadece kil, silikat içeren bağlayıcıların yeterli olmayacağı, tüm toksinleri tutamayaacağı fikriyle bilim insanları başka katkılar da önermişlerdir. Diğer yandan küf ve toksinlerin, vitaminlerin, minerallerin emilimleri üzerinde de olumsuz etkileri olabileceğini ifade ederek, bu tip katkıların da kullanılmasını özellikle öneriyorlar. Küfler sporlanır ve rüzgarla, yağmurla etrafa yayılırlar. O yüzden küflü silajların veya tanelerin yakılması suretiyle imha edilmeleri gerekir.

En büyük sorun küflü silajların hayvanlara yedirilmesidir. Baştan silajın doğru işlemler ile yapılması, biçimden kapatılmasına, gerekirse silaj katkıları kullanılmasına kadar her türlü işlemde dikkatli olunması kesinlikle şarttır. Açıldıktan sonra ise silajın doğru, dik ve ihtiyaç kadar kesilerek alınması, kalan kısmın tekrar kapatılarak korunması gerekir.

Özellikle; küf gözle görünüyorsa, ihmal etmeksizin yakılması, hayvanlara yedirilmesi yönünde özen gösterilmesi şarttır